

UNIUNEA EUROPEANĂ

Proiect finanțat prin Phare

Guvernul României

**Relații româno-ucrainene. Istorie și
contemporaneitate**
Румунсько-українські відносини
Історія та сучасність

Cluj-Napoca – Satu Mare
noiembrie 2007

Această publicație apare în cadrul proiectului „Cercetarea și valorificarea transfrontalieră a moștenirii culturale comune din județele Satu Mare și Transcarpatia”, finanțată prin programul Phare CBC România Ucraina 2004-2006, RO 2004/016-942. 01.02.01.

Editura Muzeului Sătmărean, ISSN 1843-7052

Conținutul acestui material nu prezintă în mod obligatoriu poziția oficială a Uniunii Europene.

Збірник виданий в рамках проекту «Дослідження та використання міжнародного культурного спадку в повіті Сату Марє та Закарпатській області» фінансований в рамках програми Phare CBC, Румунія-Україна 2004-2006, RO 2004/016-942. 01.02.01

Видавництво Сатумарського музею, ISSN 1843-7052

Зміст матеріалу не є обов'язковою офіційною позицією Євросоюзу

Україна і Румунія (1991–2007): міждержавні, транскордонні та прикордонні відносини

Після масштабного розширення Європейського Союзу і Північноатлантичного альянсу в 2004–2006 рр. західний кордон України перетворився на східну межу Європи як трансдержавної формації. Відтоді експерти і урядовці дужче переймаються трактуванням прикордонного співробітництва ЄС з Україною як форми глибшої інтеграції та чинника обопільної мінімізації внутрішніх ризиків.

Як відомо, державний кордон розмежовує Україну із 7 країнами — Росією, Білоруссю, Молдовою, Румунією, Польщею, Угорщиною, Словаччиною (див. табл. 1). Загальна його протяжність становить 6 993,63 км. На сухопутну ділянку припадає 5 638,63 км, а морську — 1 355 км, відповідно на Чорне (1 056,5) й Азовське (249,5) моря, Керченську протоку (49). Площа виключної (морської) економічної зони України — понад 82 тис. кв. км.

Таблиця 1. Характеристика державного кордону України¹

Суміжні країни	Довжина кордону (км), у т. ч. річкова і морська	Пункти пропуску
Республіка Білорусь	1084,2 (325,9)	28
Республіка Молдова	1222 (267)	47
Республіка Польща	542,39 (187,3)	10
Російська Федерація	2295,04 (321 морська)	42
Румунія	613,8 (292,2 річкова, 33 морська)	13
Словацька Республіка	98,5 (2,3)	5
Угорська Республіка	136,7 (85,1)	6
Разом	6 993,63	153

Геополітичне положення України позначене унікальністю. 16 з її 27 адміністративно-територіальних одиниць є прикордонними. Зовнішній кордон України є найдовшим серед європейських країн, що відкриває величезні потенційні можливості для розвитку прикордонного і транскордонного співробітництва. Як правило, через прикордонні області пролягає шлях в одну-дві країни, проте Закарпаття поєднує Україну відразу з чотирма державами, котрі одночасно входять у НАТО і ЄС.

Загальна протяжність українського державного кордону в межах Закарпатської області близько 472 км, з яких на польську ділянку припадає 32,6 км, словацьку — 98,5 км, угорську — 136,7 км, румунську — майже 204 км (третина всього кордону між Україною і Румунією). У Закарпатті діє півтора десятка пунктів пропуску, тобто один у середньому на кожні 30 км державного кордону.

На основі положень Європейської конвенції про транскордонне співробітництво і Європейської хартії місцевого самоврядування, низка областей України разом з адміністративно-територіальними утвореннями сусідніх Росії, Польщі, Білорусі, Румунії, Словаччини, Угорщини і Молдови, а також Австрії,

¹ Складено за матеріалами офіційного вебсайту Державної прикордонної служби України. — www.pvu.gov.ua.

Німеччини і Франції перейшли до практичного застосування своїх прикордонних можливостей.

У законі України "Про транскордонне співробітництво" (24 червня 2004 р.) сам термін визначено, як спільні дії, спрямовані на встановлення і поглиблення економічних, соціальних, науково-технічних, екологічних, культурних відносин між територіальними громадами і місцевими органами виконавчої влади різних держав.

Єврорегіон служить важливою організаційною формою співробітництва сучасних країн об'єднаної Європи. Тому Кабінет міністрів України 29 квітня 2002 р. затвердив і власну програму розвитку єврорегіонів, яких зараз близько десятка: Карпатський (1993), Буг (1995), Нижній Дунай (1998), Верхній Прут (2000), Дніпро (2003), Слобожанщина (2003) та ін. Свої зусилля вони спрямовують на розбудову соціальної, інформаційної, наукової, культурної, виробничої, транспортної мережі та інфраструктури, а також на обмін досвідом між державними службовцями, боротьбу зі злочинністю і нелегальною міграцією.

Так, 14 лютого 1993 р. у м. Дебрецені (Угорщина) органи виконавчої влади і місцевого самоврядування України, Угорщини, Польщі та Словаччини підписали угоду про Карпатський єврорегіон. У 1997 р. до них приєдналися представники Румунії. Відтак територія Карпатського єврорегіону досягла 162 тис. кв. км, а населення — 16 млн. осіб.

В адміністративно-територіальному виразі це — Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Чернівецька області (Україна), повіти (judet) Марамуреш, Сату-Маре, Ботошань, Бігор, Салай (Румунія), округи (megye) Боршод-Абауй-Земплін, Гайду-Бігар, Гевеш, Йас-Надькун-Солнок, Саболч-Сатмар-Берег, міста Мішкольц, Дебрецен, Егер, Ніредьгаза (Угорщина), райони (okres) Бардіїв, Гуменне, Кошиці, Межилаборці, Міхаловці, Пряшів, Сабінов, Сніна, Собранці, Стропков, Свидник, Требішов, Вранов (Словаччина), регіони (województwo) Кросно, Пшемишль, Жешув, Тарнув (Польща).

За правовим статусом, Карпатський єврорегіон не є юридичною особою. Це транскордонна асоціація 35 прикордонних адміністративних одиниць п'яти держав України, Польщі, Угорщини, Словаччини і Румунії, створена з метою транскордонного співробітництва.

Єврорегіон "Верхній Прут" заснували 22 вересня 2000 р. в м. Ботошань (Румунія). Його фундатори — Чернівецька та Івано-Франківська області (Україна), повіти Бельці та Єдинець (Молдова), Ботошань і Сучава (Румунія). До нього входить федеральна земля Карінтія (Австрія) як асоційований партнер. І це принесло гарні здобутки.

Єврокомісією на початку 2006 р. схвалено проект ТАСІС "Екологічний план управління водними ресурсами для єврорегіону "Верхній Прут", поданий спільно землею Карінтія, Чернівецькою областю і повітом Сучава. До речі, там уже втілювався інший проект — "Сучава — природокористування і навколишнє середовище до європейських стандартів" (219 млн. євро).

В єврорегіон "Нижній Дунай" (14 серпня 1998 р., м. Галац) увійшли Одеська область (Україна), повіти Кагул (Молдова) і Бреїла, Галац, Тульча (Румунія). Це територія площею 53 321,5 кв. км. і населенням понад 4 млн. осіб. Засновники єврорегіону відразу отримали від ЄС 2 млн. єкю на відновлення, захист і стійке поліпшення екологічного стану озер нижнього Дунаю (проект ТАСІС).

Упродовж останніх років назверх усе зриміше виходить асиметрія в рівнях соціального та економічного розвитку прикордонних регіонів країн-сусідів України — нових членів Євросоюзу і НАТО. До речі, їх (Польщу, Угорщину, Словаччину,

Румунію) вітчизняна дипломатія небезпідставно прагне використати в ролі лобістів національних інтересів у фарватері європейської та євроатлантичної інтеграції.

Зусиллям України щодо інтенсифікації як міждержавної, так і транскордонної та прикордонної співпраці заважають чимало внутрішніх факторів, що живляться успадкованими і досі неподоланими стереотипами постсоціалістичної перехідності.

Це можна проілюструвати на прикладі Закарпатської області, котра слугує певним коридором або, точніше, своєрідним "вікном в Європу" для України і "вікном в Україну" для Європи.

Найперше йдеться про слабку професійну здатність регіональних органів державної влади адекватно сформулювати і включити в порядок денний найважливіші питання, передовсім через різноманітні спільні проекти під патронатом ЄС.

За формальними критеріями недостатньо високою є освіченість державних службовців, які працюють у Закарпатській області та які в силу свого статусу функціонально займаються також прикордонними і транскордонними проблемами. З усіх цих понад 8 тис. осіб, з яких 6 тис. працюють у виконавчій владі та 2 тис. в органах місцевого самоврядування, тільки 71 % мають вищу повну освіту, а решта — базову². Тобто загальна освітньо-кваліфікаційна підготовка близько третини закарпатських чиновників уже викликає пересторогу.

Якщо проаналізувати якість отриманого диплому з урахуванням ментальної складової та шкали освітніх послуг у Закарпатській області, то дістанемо не зовсім привабливу картину реалій, що різко контрастують із задекларованими стратегіями офіційного Києва. Коли ж заглибитися в розгляд конкретних обставин кар'єрного зросту, то враження будуть вельми гнітючими.

Другий "камінь спотикання" — усталення зловживань службовим становищем як природного тла протікання будь-якого суспільного явища. Як зазначено в аналітичній доповіді "Про стан корупції в освіті України" (червень 2007 р.) польської неурядової організації "Форум — Інтеграція — Демократія — Європа", в Україні загалом близько 40 % старшокласників готові дати хабар, аби вступити до вузу, ще 20 % роздумують над тим³.

Це засвідчило опитування експертів (58 осіб), які працюють викладачами державних і приватних вищих навчальних закладів. Щорічна сума хабарів у сфері освіти України досягла приблизно 300 млн. дол. Показовий факт. Тільки 10 % опитаних експертів вважали, що зовнішнє тестування випускників загальноосвітніх шкіл (запозичена європейська модель) дозволить уникнути хабарництва в системі освіти України.

Третя "болячка" — безнадійно відсталий менеджмент в освітньо-науковій сфері Закарпаття, що не відповідає не лише всеукраїнській меті "просування в Європу", але й внутрішнім регіональним запитам.

Прикметно, міністерство освіти і науки України з 2006 р. проводить експериментальне ранжування вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації. Рейтингове оцінювання запроваджено з урахуванням досвіду міжнародних агентств, чийі результати широко використовуються для оцінювання якості вищої освіти.

Насамперед це потрібно для вдалого вибору абітурієнтами вищого навчального закладу, для його ефективного адміністрування, підготовки якісної робочої сили й адекватності ринків освітніх послуг і праці.

У цій рейтинговій системі важливе місце відведено презентації здобутків на міжнародному рівні: зв'язки, виставкова діяльність, здобутки студентів.

² www.zakarpattya.net.ua. – 19.06.2007.

³ www.prawda.com.ua. – 20.06.2007.

Всеукраїнські результати ранжування 2007 р., де взяли участь 266 вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації (університети, академії, інститути), зруйнували "центральноєвропейський міф", яким із рекламистських міркувань послугуються офіційні кола Закарпаття вже друге десятиліття. Жоден з освітніх закладів регіону не здатен створити серйозну конкуренцію всередині країни, не кажучи про виконання якихось культуртрегерських функцій.

Серед 24 класичних університетів України крайовий флагман — Ужгородський національний університет (засновано 1945 р.) із доволі скромними показниками зайняв 9 місце, а відносно молодий Закарпатський державний університет (1995 р.) — 14-те⁴.

У своїх групах Мукачівський технологічний інститут (технологічні, будівництво, транспорт), Мукачівський гуманітарно-педагогічний інститут (педагогічні, гуманітарні, фізичне виховання і спорт), Закарпатський художній інститут (культура, мистецтва, живопис, скульптура і дизайн), Карпатський університет ім. А. Волошина і Закарпатський угорський інститут Ференца Ракоці II (приватні) або відстають від лідерів із багатократним розривом, або замикають дно "турнірної таблиці".

Прикро вражають вкрай низькоякісні освітні послуги близько тридцяти філій вищих навчальних закладів України, котрі діють у Закарпатській області. За результатами фахових перевірок, переважаюча більшість із них являють собою чисто віртуально-маніпулятивні проекти — за контингентом студентів усіх форм навчання, викладацьким складом, навчальним процесом і т. д. На відміну від України, в Європі такі, по суті, громадські організації просвітнього спрямування навряд чи допустили б до видачі дипломів державного взірця.

Четвертий гальмівний чинник — глибоке тіньове провалля в українській прикордонній тематиці, котра спровокувала стійку недовіру західних партнерів. Поміж типовими перешкодами у повноцінному міждержавному, транскордонному і прикордонному співробітництві сучасної України чи не найгучніше говориться про трафіки нелегальної міграції у країни ЄС.

У 2006 р. через державний кордон України пропущено 78 816 тис. осіб і 16 464 тис. одиниць транспортних засобів⁵. Виявлено 25 782 незаконних мігрантів, з них 29 % затримано, а решті відмовлено в пропуску через державний кордон. Всього за незаконний перетин кордону в 2006 р. затримано 12 364 осіб. Переважають вихідці з Індії, Пакистану, Китаю, Молдови, Бангладеш, В'єтнаму. Негайно видворено близько 90 % виявлених нелегалів⁶.

Інший бік медалі. За даними міністерства внутрішніх справ, станом на 17 вересня 2007 р. легально виїхали закордон і не повернулося 3 323 763 громадян України, а нелегально — близько 400 тис.⁷. Управління верховного комісара ООН у справах біженців наприкінці 2006 р. на території України зафіксувало близько 10 тис. біженців і до 60 тис. людей без громадянства. Вони походили здебільше з Північного Кавказу, Центральної Азії, Африки.

Цікаво, у 1991–2006 рр. в Закарпатті затримали 38,3 тис. незаконних мігрантів. Їх число у крайніх часових межах коливалося від 0,2 тис. до 5,2 тис. осіб за рік.

⁴ Див. відп. розділ на сайті міністерства освіти і науки України. — www.mon.gov.ua.

⁵ Основні результати оперативно-службової діяльності // www.pvu.gov.ua.

⁶ Довідка щодо діяльності МВС України у боротьбі з нелегальною міграцією. 6 червня 2007 р. // Міністерство внутрішніх справ України. — mvs.gov.ua.

⁷ Факти. — 2007. — 18 септєбня.

Пікове навантаження припало на 1999 р. — 7,6 тис.⁸. У табір тимчасового утримування біженців і нелегалів "Павшино", що розташований поблизу м. Мукачєво на території колишньої авіаційної бази, найчастіше доправляли затриманих вихідців із країн Азії та Африки — Індії, Пакистану, В'єтнаму, Афганістану. Вони намагалися незаконно потрапити через Україну до Євросоюзу через закарпатський відрізок державного кордону⁹.

Постійно до 320 нелегалів проживають тут до півроку, поки не отримають статус біженця. Більшість із них опісля знову пробують нелегально перетнути кордон з ЄС. Усе відбувається, наче в "зачарованому колі". Однак такі європейські стандарти щодо правового статусу біженців.

Як повідомив Перший національний телевізійний канал України 13 серпня 2007 р., за п'ять років, відколи у селі Павшині діяв згаданий табір, через нього пройшло 10 тис. іноземців. Примітно, він потрапив у Звіт про дотримання прав людини, оприлюднений бюро з питань демократії, прав людини і праці державного департаменту США 6 березня 2007 р. (див.: kiev.usembassy.gov).

Виявилося, що працівники приймальника-розподільника "Павшино" не отримували державного фінансування протягом 2005 р. Прикордонники заробляли гроші, "здаючи в оренду" мігрантів підприємству, що знаходилося поруч. Вони незаконно звільняли затриманих, якщо їхні родичі давали хабара, зазвичай у розмірі 1 200 дол. США (6 тис. грн.). Прикордонники також крали пакунки з їжею і телефонні картки, котрими біженців забезпечував ЄС.

П'ятий ("амбівалентний") чинник. На тому непривабливому тлі спостерігався позитивний процес нарощення української діаспори в країнах Європи за рахунок відтоку трудової сили з України. Ці трудові мігранти щорічно перераховували на батьківщину до 23 млрд. євро. Політична верхівка України ними переймалася мляво. Причому не за власною ініціативою, а через зовнішньополітичний тиск.

Натомість український ринок праці заповнювали громадяни бідніших країн. Згідно дослідження Міжнародної організації з міграції (червень 2007 р.), щорічно кордони України перетинали майже 40 млн. іноземців¹⁰. Із них більше 1 млн. залишалися в Україні, переважно нелегально — вихідці з Росії, Молдови, Азербайджану, країн Азії.

Поки офіційний Київ півтора десятиліття декларативно рухався в Європейський Союз, близько 4 млн. українців вже добре освоїлися там. Приміром, у Чехії, з якою Закарпаття пов'язане спільною історією (1920–1930-ті рр.), робочі візи або дозвіл на постійне проживання одержали близько 100 тис. українців. За неофіційними даними їх удвічі більше¹¹. Серед них домінують закарпатці. Вони знайшли кращу, ніж удома оплачувану працю продавців у сувенірних кіосках, обслуги в кафе і готелях, робітників швейних, сільськогосподарських і будівельних підприємств, шахтарів, медсестер тощо.

У той же час приватний сектор і державна влада України безпорадно розводили руками. Хоча б у такому ракурсі. За галузевими розрахунками, один іноземний турист приносить Україні в середньому 500 дол. США. Але в 2007 р. кількість іноземців, які відпочивали в Закарпатській області, зменшилася на 15-20 % внаслідок невідповідності цін та якості проживання в готелях і турбазах.

⁸ Товт М. Нелегальна транзитна міграція та біженці на новому східному кордоні ЄС // Регіональна політика і транскордонне співробітництво в євроінтеграційній стратегії України / Відп. ред. І. Артьомов. — Ужгород: Ліра, 2007. — С. 191-204.

⁹ Як живеться біженцям-нелегалам в Україні? // RadioSvoboda.Ua. — 2007. — 20 червня.

¹⁰ Трудова міграція в Україні // www2.dw-world.de/ukrainian. — 20.06.2007.

¹¹ Зустрічі з українцями на чеській землі // www.zakarpattya.net.ua. — 15.06.2007.

Навіть літній транзитний відпочинок у Закарпатті (дорогою в Чорногорію та Хорватію) проігнорували традиційні туристи — з Росії та Білорусі, котрим на нічліг стало вигідніше зупинитися в Угорщині, де набагато кращий сервіс за тих же 100 грн. (20 дол.) на добу з людини¹². Уже й не кажемо про критичний стан низки культурних принад Закарпаття таких, як музей "Лемківська садиба" у с. Зарічово (2,3 тис. мешканців), де зібрані унікальні експонати, притаманні карпатоукраїнській культурі XVII–XVIII ст.

Далі. У чеській поліції створено спеціальний відділ із розкриття випадків примусової праці та трудової експлуатації. Під його контролем понад 600 адрес, за якими проживають від десяти і більше українських заробітчан. Міністерство праці Чехії створило базу даних про вакансії, котру можна знайти в інтернеті (www.praceprocizince.cz). Видається безліч бюлетенів, де українці одержують корисну інформацію щодо працевлаштування і законодавства. З ініціативи керівників української діаспори Чехії виходить суспільно-політична періодика — "Український журнал" і журнал "Пороги".

До того ж, 1 січня 2006 р. уряд Чеської Республіки започаткував проєкт "Відбір кваліфікованих іноземних працівників" в Україні. У 2007 р. понад 700 його учасників працювали у Чехії, 153 з яких одержали дозвіл на постійне проживання.

Однак в цих вагомих подіях важко віднайти системну турботу виконавчої влади України загалом і Закарпатської області зокрема. Водночас деякі українські високопосадовці причетні до лобювання і незаконного покровительства рентабельного тіньового заробітчанського бізнесу, додаючи головного болю правоохоронним органам країн-сусідів. Так, із 750 тис. працездатного населення Закарпаття лише 53 % працевлаштовані вдома. Експерти нарахували 70 тис. закарпатців, які жили за рахунок контрабанди, тобто перевозили нелегально цигарки, горілку, паливо тощо¹³.

Чи стали відзначені проблеми пріоритетом системної діяльності місцевої влади? Ні. Можна перекоонатися в цьому, переглянувши офіційні вебсайти Закарпатської обласної державної адміністрації (www.carpathia.gov.ua) і Закарпатської обласної ради (www.zakarpatt-rada.gov.ua). Між іншим, така інертність ударила демографічним бумерангом, а передусім — депопуляцією. Отож у вересні 2006 р. до шкіл Закарпаття вперше пішло майже 14 тис. учнів або на тисячу менше, ніж у минулому навчальному році.

Крім довгострокової трудової міграції, серйозною проблемою в бездіяльності місцевої влади Закарпаття залишається правові та соціальні аспекти сезонних переливів населення. Мова йде не стільки про відсутність достатньої кількості робочих місць удома, скільки про низький рівень оплати праці та звужений "соціальний пакет" оновлених інвесторами підприємств. Наприклад, у Мукачівському районі зареєстровано 57 тис. осіб працездатного віку. Звіди весною 2007 р. на сезонні роботи за приблизними даними органів місцевого самоврядування виїхало 4,5 тис. громадян¹⁴.

Названі цифри не відповідають реальному стану справ. Зокрема, напередодні сільськогосподарського сезону консульські відділи Угорщини в містах Берегово та Ужгород ледве справляються з напливом виїзних клопотань. Насамперед закарпатці, головним чином угорського походження, направляються у Сегед збирати ранні черешні, де за день отримують майже 15 дол., у Дебрецен, де за один зібраний ящик

¹² RadioSvoboda.Ua. – 2007. – 14 вересня.

¹³ Право на працю: безробітні змушені втікати із Закарпаття // RadioSvoboda.Ua. – 2007. – 29 червня.

¹⁴ Закарпатці вже подалися на сезонні роботи за кордон // Новини Закарпаття. – 2007. – 3 червня.

помідорів платять 1 дол., а за день — 30-40, у Кішкунгалаш і Шопрон, де зароблять 1,5 дол. за годину праці на плантаціях ранньої капусти, огірків, суниць.

Причому це обходиться без гучних міждержавних, транскордонних і міжрегіональних угод, а на підставі персональної ініціативи і власного ризику пересічних мешканців Закарпаття. Вони не обізнані з практикою відмивання коштів ЄС напівдержавними регіональними фундаціями, що за відповідні гранти начебто ґрунтовно відстежують зазначені вище процеси і начебто істотно впливають на відповідні політичні рішення.

Шоста перешкода — неефективна боротьба з контрабандою. В українській практиці митних конфіскацій спостерігається велемовна тенденція. Якщо сума контрабанди не перевищує 1,5 тис. грн., то судовий вердикт про конфіскацію стосується 72 % таких справ. Коли ж сума більша 500 тис. грн. (100 тис. дол.), то рівень невідворотності покарання падає до 17 %.

Втім, інколи траплялися винятки, хоч і курйозні. Рекордну для України партію контрабандної валюти вилучили вночі 18 жовтня 2005 р. на митному посту "Красна Талівка" (Луганська область). Під обшивкою "Пежо-306" двоє українців везли в Росію 3 050 000 дол. (305 пачок стодоларових купюр). Другу за величиною партію (близько 2 млн. дол.) виявили вночі 1 жовтня 2007 р. на пункті пропуску через кордон у м. Могилів-Подільський Вінницької області. Перевізник сховав гроші під салоном грузового авто "Мерседес-Бенц", прямуючи з України в Молдову¹⁵.

Тільки за січень-серпень 2007 р. Державна митна служба України попередила збитки від можливої контрабанди на суму 376,3 млн. грн.¹⁶. При цьому зростають її розміри і асортимент, починаючи з мобільних телефонів і закінчуючи екзотичними тваринами. Як правило, через західний кордон в Україну намагаються контрабандою завозити побутову техніку, південний — товари широкого вжитку, а північно-східний — цукор і нафтопродукти.

У квітні 2005 р. з'явилася постанова Кабінету міністрів України "Про затвердження державної програми "Контрабанді — стоп". Про її приблизні масштаби можна судити за даними Єдиних аналітичних інформаційних систем, зібраними з митниць різних країн. Зокрема, польські митники подають інформацію, відмінну від вітчизняної.

Це видно на прикладі пунктів пропуску "Шегині" та "Краковець" щодо м'яса і побутової техніки. За 50 календарних днів (до 15 січня 2006 р.) українські митники не зафіксували проїзд 136 транспортних засобів, 39 задекларували під виглядом інших товарів, а 46 не повністю, знизивши вагу вп'ятеро. Всього з 27 листопада до 31 грудня 2005 р. Державна митна служба України "прогавила" 1,5 тис. т побутової техніки і 150 т м'ясопродуктів, що прослідували з Польщі через два прикордонні пункти "Медика-Шегині" і "Корчова-Краковець"¹⁷.

Різноманітні транскордонні перевезення з України в західному напрямку (алкоголь, цигарки, пальне і т. п.), котрі митники назвали "мурашковим трафіком", становили в 2002 р. 700 млн. євро. Лише через Медику курсували щоденно до 5 тис. подорожніх (80 % — українці)¹⁸, а щорічно — близько 300 тис. легковиків, 20 тис. автобусів, 22 тис. вантажівок. Із них 95 % везли до Польщі алкоголь і цигарки. Наприклад, пачка "Мальборо" коштувала в Україні 0,8 євро, у Польщі — 1,4 євро, а у Великобританії, звичному пункті призначення цього трафіку, — 7,8 євро.

¹⁵ Факты. — 2007. — 3 октября.

¹⁶ Екзоти на кордоні // День. — 2007. — 15 вересня.

¹⁷ Жахи українського контрабандного буття // Українська правда. — 2006. — 12 травня.

¹⁸ Chomette G.-P. Ukraine, Biélorussie: les frontières se referment // Le Monde Diplomatique. — 2003. — Mars. — P. 6-7.

Не випадково, що майже кожний четвертий житель польського міста Пшемишль жив за рахунок прикордонної торгівлі. В українському містечку Яворів (18 км до кордону) 60 % мешканців (із наявних 15 тис.) заробляли в день щонайменше 20 тінювих доларів. Вони вважалися значною сумою на мізерному тлі типової місячної зарплати в Україні тих часів (до 2004 р.), що у гривневому еквіваленті не перевищувала 50 дол. Це був найпростіший спосіб фізичного виживання, оскільки в окремих районах Західної України безробіття переступило рубіж 50 % (Süddeutsche Zeitung, 16 серпня 2001 р.).

Британські, німецькі та французькі репортери яскраво змалювали цей історичний феномен, відстеживши щоденні пересування і пакувальні хитроці українців маршрутом Чернівці–Львів–Пшемишль¹⁹. Вибіркова митна перевірка чекала на кожного сотого контрабандиста, котрий користувався потягом. Прибуток з одного блоку цигарок складав 3,2 євро, але без урахування витрат на квитки і хабарі.

У той же час українсько-польська міждержавна торгівля щорічно зростала на 40-50 %. У 2006 р. її обсяги досягли 3,5 млрд. дол., а у 2007-му — 5 млрд. дол. Якщо додати до офіційної статистики інтенсивність "мурашкової торгівлі", то Польщі належить одне з чільних місць серед найбільших торговельних партнерів України²⁰. До того ж, саме у Польщі реалізуються два потужні українські інвестиційні проекти. "Індустріальний союз Донбасу" є власником металургійного комбінату "Гута Ченстохова", а "Запорізький автомобільний завод" — власником автозаводу FSO.

Невід'ємною складовою українсько-польських відносин стали близько 150 двосторонніх документів про співпрацю на місцевому рівні. Це практичний елемент інтеграції. Ось чому, для прикладу, Європейський Союз виділив 380 тис. євро для спільної системи екологічного моніторингу і реагування на екологічні катастрофи (центр кризового управління і радіозв'язку) у прикордонних місцевостях Томашув Любельські (Польща) та Жовква і Сокаль (Україна)²¹.

Аналогічний приклад. Командно-штабні навчання "Світла лавина" спільного українсько-румунсько-словацько-угорського батальйону "Тиса" (створено 2002 р.) проходять щороку по чергово на території країн-засновниць. Його завданням є оперативне реагування на можливі повені, а також професійна боротьба з наслідками стихійних лих у Карпатському регіоні.

Зрозуміло, що ЄС шукала рецептів, як перемогти корупцію на своїх кордонах. Адже існував значний розрив між зарплатами прикордонників: у Фінляндії — 5 тис. євро на місяць, в Естонії — 500 євро, у Росії — 50 євро. За такої різниці посадові зловживання були неминучими²².

Отож 30 листопада 2005 р. в Одесі комісар Європейського Союзу з питань зовнішньої політики Беніта Ферреро-Вальднер відкрила Місію ЄС з надання прикордонної допомоги Україні та Молдові — Eubam (European Union Border Assistance Mission). Відтоді європейці патрулювали 1222 км українсько-молдовського кордону, в т. ч. 460 км з Придністров'ям. 158 спеціалістів на чолі з генералом Ференцем Банфі, з одного боку, вели моніторинг кордону, з іншого — навчали українських і молдовських прикордонників і митників новітній методиці боротьби з контрабандою і торгівлею наркотиками.

¹⁹ Vatel M. Un "modèle" en point de mire pour l'Ukraine voisine // Le Monde. — 2003. — 10 juin; Cienski J. Nations feel pinch as Poland tightens borders // The Financial Times. — 2003. — 30 September; Roser T. Grenzgänge // Frankfurter Rundschau. — 2004. — 14 April; Wer schmuggelt, nimmt den Zug // Die Tageszeitung. — 2005. — 2 November.

²⁰ Практична аксіома. Польща // День. — 2007. — 13 вересня.

²¹ RadioSvoboda.Ua. — 2006. — 20 січня.

²² RadioSvoboda.Ua. — 2005. — 28 листопада.

Щороку Україна втрачала тут більше 50 млн. євро лише на нелегальному ввезенні курячого м'яса²³. Уже за перші півроку співробітники місії розплутали злочинну схему, за якою з України у Придністров'я перекинули 40 тис. т заморожених курчат, задалегідь доправлених з Америки в Одесу. Це дорівнювало споживанню одним придністровцем 70 кг курятини на рік, тоді як у Німеччині — менше 6 кг.

У Придністров'ї ціна за тонну курятини не перевищувала 150 дол. проти 900, якщо легально імпортувати з Молдови. Розмитнена в Придністров'ї, вона контрабандним шляхом постачалася в Україну або в Молдову²⁴. Аналогічні високоприбуткові контрабандні операції стосувалися свинини і цукру.

По-сьоме, обтяжуючою обставиною у нашому контексті служать неврегульовані аспекти міжнародних відносин: як двосторонніх, так і багатосторонніх. Означимо декілька з них.

Загалом із 1992 р. Придністровський конфлікт став ареною боротьби інтересів не тільки безпосередніх його учасників (Молдови і Придністровської Молдавської Республіки), а й міжнародних гравців — Росії, України, Румунії, США, ЄС та ОБСЄ²⁵. Донині під командуванням президента невизнаної ПМР знаходяться боєздатні підрозділи чисельністю 17 тис. осіб. Присутні також декілька сотень вояків колишньої російської 14-ої армії, котрі охороняють невивезені склади боєприпасів²⁶.

Євросоюз поклав на Україну посередницькі сподівання. Обидві сторони (ЄС і Україна) не визнали референдум 17 вересня 2006 р., в результаті чого більшість громадян у Придністров'ї висловилися за приєднання до Росії. За перше питання "Чи підтримуєте Ви курс на незалежність Придністровської Молдавської Республіки і наступне вільне приєднання Придністров'я до Російської Федерації?" тоді проголосувало 97,1 %, а за друге — "Чи вважаєте Ви за можливе відмову від незалежності Придністровської Молдавської Республіки з наступним входженням до складу Молдови?" — тільки 3,4 %.

Тривалі переговори про делімітацію державного кордону між Україною і Республікою Молдова в 1995–1999 рр. призвели до взаємних територіальних поступок поблизу молдовських сіл Джуржулешти і Паланка²⁷. Свої зобов'язання Україна виконала, передачею 400 м берегу Дунаю вона відкрила Молдові єдиний вихід до Чорного моря. Однак навзаєм офіційний Кишинів досі не передав у власність України автомобільну дорогу Одеса–Рені (7,8 км) і відповідну земельну ділянку, що сполучає південне крило Одещини з обласним центром.

Це одне з ключових проблемних питань українсько-молдовських відносин. Відмовившись спільно використовувати найближчий український порт у Рені, Молдова на подарованому березі швидко спорудила нафтовий термінал проектною річною потужністю 2 млн. т. За незалежним експертним висновком (компанія Lamog Corporation Ab, Фінляндія, 3 травня 2006 р.), з огляду на характер розміщення він є надзвичайно екологічно небезпечним для прилеглому українському Подунав'я.

Подібними труднощами позначене й українсько-угорське співробітництво. Найприкріший епізод стосувався забруднення прикордонного доквілля. У 1999–2005 рр. фірма Eltex з м. Дебрецен продала закарпатській фірмі-банкруту "Озон"

²³ RadioSvoboda.Ua. – 2006. – 28 липня.

²⁴ Millot L. Parcours du combattant pour les ONG en Russie // Liberation. – 2006. – 19 octobre.

²⁵ Петрова І. Зовнішньополітичні чинники врегулювання Придністровського конфлікту: Автореф. дис. ... канд. політ. наук. – Чернівці, 2007. – 22 с.

²⁶ Engagement Washingtons in Transnistrien? // Neue Zürcher Zeitung. – 2005. – 24 August.

²⁷ Як українці Молдові шматок Батьківщини віддали // УНІАН. – 24.09.2007.

1 500 т преміксу як сировину для виготовлення гальмівних колодок²⁸. Проте насправді їх викинули на чотири імпровізовані звалища у Берегівському районі, зокрема, у селах Шом — прямо на шкільному подвір'ї, а Бакта — на території аграрного інституту. Багато людей використали вміст залишених мішків як добриво, позаяк назва "премікс" означає органічну добавку.

На початку 2005 р. співробітники інституту заради наукового інтересу передали проби на хімічний аналіз. Він показав, що суміш — отруйна, бо містить важкі метали — свинець, хром, мідь, нікель. Вони підпадають під Базельську конвенцію про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх видаленням.

Це сколихнуло європейську громадськість. Так, еколог Ральф Аренс опублікував статтю "А потім прийшов головний біль" у щотижневій газеті "VDI[Verband der Deutschen Ingenieure]-nachrichten" (16 лютого 2006 р.), котру поширюють у Німеччині, Австрії та Швейцарії. Українська щоденна газета "День" 16 березня 2006 р. розмістила її переклад із коментарем.

Наразі ця справа ще не завершилася. Якщо в Європі визнають факт незаконного переміщення через державний кордон небезпечних відходів, то Угорщина буде змушена їх забрати і сама утилізувати. Йдеться про великі гроші. Адже в зв'язку з цим Закарпатська обласна рада вже виділила 400 тис. євро.

Однак офіційний Київ мало переймався скандалом, даючи приводи для постійних підозр у корумпованості або слабкому розумінні практики забезпечення національних інтересів. Дотичний приклад. Угорщина є одним з найбільших споживачів української електроенергії. Вона склала основу товарообороту між двома країнами і повністю контролювалася однією структурою — System Consulting, що належить угорському багатію Ласло Капої. Завдяки різниці в ціні на кіловат-годину в Україні та Угорщині ця трейдерська структура здатна заробити більше 300 млн. дол. щороку²⁹. Жодних кваліфікованих пояснень, крім відмовки прем'єра В. Януковича ("ціни склалися традиційно", себто історично), керівництво України не запропонувало.

У цілому персональні контакти між двома країнами нарощуються. У 2007 р. Угорщина видала громадянам України 300 тис. віз³⁰. Постановою від 20 грудня 2006 р. Європарламент і Рада ЄС встановили правила місцевого прикордонного руху і внесли зміни до Шенгенської конвенції. На її виконання 18 вересня 2007 р. в Ужгороді міністри закордонних справ України та Угорщини підписали угоду, де передбачено безвізові дозволи для громадян, які проживають у 50-кілометровій зоні по обидва боки кордону. Їх видаватимуть на термін до 5 років за ціною 20 євро. Угода охопила 384 населені пункти з українського боку і 244 — з угорського.

Не обійшлося без парадоксів. У квітні 2004 р. голови сіл Великі та Малі Селменці за сприяння угорського лобі провели у Вашингтоні брифінг для конгресу³¹. Колись одне село розділив радянсько-чехословацький кордон, успадкований Євросоюзом (Словаччина) і Україною. Аби побачитись близьким родичам, треба потратити 3 дні, проїхати зо дві сотні кілометрів, купити візу за 36 дол. і знайти найближчий перехід. Спеціальний прикордонний пункт виключно для місцевих жителів заборонений в ЄС. Тому жителі змайстрували символічні дерев'яні ворота і розмістили по обидва боки прикордонної загорожі. Вони сподівалися з'єднати половинки, коли отримають свій пункт пропуску.

²⁸ uzhgorod.net.ua. – 17.03.2006.

²⁹ Угорщина радіє демпінговим цінам // Економічна правда. – 12.03.2007.

³⁰ Укрінформ. – 27.09.2007.

³¹ Champion M. As Europe expands... // The Wall Street Journal. – 2004. – 2 July.

На відміну від Угорщини, Румунія визнала незалежність України з великим запізненням — 8 січня 1992 р. До 2005 р. вкрай рідко відбувалися візити глав держав, голів урядів і міністрів закордонних справ, а також по парламентській лінії. Президент України (Леонід Кучма) перший візит до сусідньої Румунії здійснив аж на шостому році незалежності — 2 червня 1997 р. Президент Румунії (Еміль Константінеску) уперше відвідав Україну ще пізніше — 27-28 травня 1999 р. Щоправда, президент Іон Ілієску двома візитами 17-19 вересня 2002 р., 17 червня 2003 р. спробував надолужити у двосторонніх взаєминах.

У сучасний фундамент тісних взаємин між Україною і Румунією лягли чинні договори про відносини добросусідства і співробітництва (м. Констанца, 2 червня 1997 р.) та режим українсько-румунського державного кордону, співробітництво і взаємну допомогу з прикордонних питань (м. Чернівці, 17 червня 2003 р.). Загалом зараз понад 40 договорів, угод і конвенцій регулюють українсько-румунські зв'язки в політичній, торговельно-економічній, науково-культурній, гуманітарній та інших галузях.

У цьому діалозі маємо також ряд складних питань, пов'язаних із становищем українців у Румунії, видачею румунських паспортів жителям прикордонних територій України, причорноморськими колізіями — довкола шельфу біля острова Зміїний та судноплавства в дельті Дунаю.

Острів Зміїний (румунською *Insula Șerpilor*) знаходиться в Чорному морі в територіальних водах України приблизно за 35 км від узбережжя на схід від дельти Дунаю. Звідти сюди морською течією інколи заносить водяних вужів, від яких і пішла назва острова. Найближчі населені пункти на узбережжі — міста Суліна (Румунія) і Вилкове (Україна).

Румунія оспорила розмежування територіальних вод і виняткової економічної зони навколо острова, що завдовжки в крайніх точках 615 і 560 м. Його площа 0,17 кв. км. Згідно з дипломатичним протоколом, 23 травня 1948 р. Румунія передала Зміїний СРСР. У 1980-х рр. поблизу острова виявлено значні родовища нафти і газу, що спонукали Румунію до суперечки з Україною.

16 вересня 2004 р. Румунія звернулася в Міжнародний Суд у Гаазі, аби довести, що Зміїний — не острів, а скала. Це впливає на розмежування континентального шельфу і територіальних вод. Справа ще перебуває у суді.

Зараз острів частково демілітаризовано: виведено радіотехнічний підрозділ і демонтовано радар. На початок 2007 р. тут постійно проживало близько 80 осіб: прикордонники, науковці, технічний персонал маяка. 8 лютого 2007 р. Верховна Рада ухвалила постанову про надання господарським і житловим комплексам на Зміїному статусу селища під назвою Біле з підпорядкуванням Кілійському району Одеської області. Ця постанова викликала протести, висловлені у вербальній ноті румунськими дипломатами, котрі українська сторона розцінила як втручання у внутрішні справи.

У дельті Дунаю функціонують два канали — румунський та український, що забезпечують прохід великих суден. Після побудови в Німеччині каналу Рейн-Дунай в 1992 р. тут проліг трансєвропейський водний шлях, що з'єднав Північне і Чорне моря — від Роттердама до Суліна (3,5 тис. км).

Улітку 2004 р. протести міжнародної наукової спільноти викликали будівництво судноплавного каналу в українській частині дельти Дунаю. Єврокомісія висловила жаль з приводу відкриття навігації на каналі Бистре (3,1 км)³². Міг

³² S[chmi]d U. Gestörter Friede im Donaudelta // Neue Zürcher Zeitung. — 2004. — 28 August.

висохнути найбільший в Європі біосферний заповідник, оголошений на початку 1990-х природною пам'яткою ЮНЕСКО.

Власне, ця траса пролягла поза межами Дунайського біосферного заповідника. Її проект відповідав прийнятому у вересні 2001 р. Європейською Комісією документу "White Paper on transport policy. Time to decide", де визначено транспортні перспективи ЄС до 2010 р.

Однак екологічну ситуацію ускладнили не тільки дії України, але й Румунії, котра завдяки рибальству тут розвивала туризм. Гирло відвідувало 50 тис. осіб щорічно. Заповідник "Дунайська дельта" (400 тис. га) з українського боку охопив 70 тис. га. Через будівельні роботи колонії рідкісних крячків у 2004 р. покинули гнізда з яйцями, втрачено ціле покоління. Усього тут гніздилося майже 330 видів птахів, зокрема жили по 2,5 тис. білих пеліканів (70 % усіх у світі) і карликових жадног, половина карликових корморанів, які існують на планеті. Сюди прилітали птахи з Сибіру, Прибалтики і Скандинавії. Саме тут перетинаються шість європейських і азійських шляхів їхнього перельоту.

Український канал "Дунай-Чорне море" (глибиною понад 8 м) таки задіяли. Аби створити йому привабливий імідж, напередодні провели міжнародну Чорноморську регату, де взяли участь 38 яхт з 12 країн світу. Міністерство транспорту і зв'язку України підрахувало, що канал дасть змогу проводити до 60 % всього дунайського вантажопотоку. Доти через територію України йшло 1-2 %. Протягом же 1991-2003 рр. суднами українських річкових флотів щороку перевозилося 23-26 % загального вантажопотоку на Дунаї.

На думку офіційного Києва, ця водна артерія мала прискорити інтеграцію вітчизняної транспортної системи в європейську. У 1957-1994 рр. через українську частину дунайського гирла (рукав Прорва) проходило щороку до 4 тис. суден. У 1999 р. судноплавство затруднили руйнування трьох мостів у результаті бомбардувань Белграду авіацією НАТО. Очистку русла завершили в 2002 р.

Унаслідок війни в Югославії перевезення через Україну скоротилися в десятки разів. Різко впали обсяги переробки вантажів, зупинилися судноремонтні заводи Ізмаїла, Кілії та Вилкового.

Український флот практично витиснули з регіонального ринку перевезень. Головні потоки переключились на румунський Сулінський канал. Тому 26 серпня 2004 р. президент Л. Кучма дав команду відновити судноплавство в українській частині дельти Дунаю. Володіючи багатководним Кілійським рукавом, де розташовані порти Рені, Ізмаїл, Кілія, Вилково, Усть-Дунайськ, Україна знову отримала вихід через Дунай у Чорне море.

Подвійне громадянство, заборонене законодавством України, набуло масового характеру в Чернівецькій області. Там, за неофіційною інформацією, від 10 до 50 тис. мешканців мали український та румунський паспорти³³. Відліком подвійної паспортизації послужив закон Румунії про громадянство, прийнятий ще 1991 р., а її розмах припав на переддень входження країни до Євросоюзу (1 січня 2007 р.).

На щастя, відзначені дискусії, суперечки і різночитання не погіршили тісних міждержавних відносин. Загальний обсяг товарообігу між Україною і Румунією у 2004 р. склав 965,39 млн. дол. США. За п'ять років він збільшився в 5,7 рази³⁴. Україна експортувала до Румунії насамперед мазут, кокс, феросплави, сталевий прокат, а Румунія в Україну — автомобілі, меблі, ліки тощо.

³³ Голос Америки. — 13.03.2007.

³⁴ Дані про торгівлю між Україною та Румунією // Посольство України в Румунії. — www.ukraine.ro.

Динамічні та приязні українсько-румунські відносини мають добре відлуння і в Закарпатській області. Наведемо тільки два найсвіжіших приклади.

На українсько-румунському кордоні проводяться щорічні дні добросусідства, зокрема з 2006 р. у селищі Солотвино Тячівського району. У цьому районі живе 30 тис. українських румунів. 15 січня 2007 р. президент України Віктор Ющенко і президент Румунії Траян Бесеску відкрили мостовий перехід через р. Тиса і пункт пропуску "Солотвино – Сігету Мармаціей". Його пропускна спроможність за добу — до 1,5 тис. осіб і 700 автомобілів (вантажопідйомністю до 3,5 т). На жаль, невдовзі міст знову зачинили на ремонт.

8-9 серпня 2007 р. у сел. Солотвино працювала спільна українсько-румунська комісія з попереднього відбору громадян України з числа випускників загальноосвітніх шкіл Закарпатської області румунського походження для здобуття доуніверситетської, університетської та післяуніверситетської освіти в Румунії³⁵. Ця акція пройшла у відповідності до протоколу про співробітництво між міністерством освіти і науки України та міністерством виховання і досліджень Румунії.

Румунські українці компактно проживають у близько ста населених пунктах чотирьох історичних регіонів: Мараморощина (повіти Марамуреш, Сату Маре), Буковина (Сучава, Ботошань), Банат (Тіміш, Караш-Северін, Арад), Добруджа (Тульча). Судячи за переписами населення, вони не витримують цілеспрямованої асиміляційної політики, котра проводиться впродовж останніх шести десятиліть. Так, у 1948 р. в Румунії проживало 800 тис. українців, у 1992 р. — у 12 разів (!) менше — 66 833 осіб. Останній перепис 2002 р. засвідчив їх зменшення ще на 8 % — 61 353 осіб (або 0,3 % населення країни). Серед національних меншин Румунії вони зайняли третє місце, після угорців і ромів. Більше половини всіх румунських українців проживали у Марамуреші (34 тис.), де склали 6,67 % населення повіту.

За альтернативними підрахунками Союзу українців Румунії (створено у 1990 р.), загалом їх — понад 200 тис. осіб. Це частково підтверджується непрямыми свідченнями. Візьмемо Марамуреш. Там, у м. Сігету Мармаціей знаходиться православний український вікаріат Румунської православної церкви. Його відновлено у 1996 р. у складі 25 парафій. Вони об'єднують, за церковними даними, 52 тис. вірників. Нагадаємо, що державна статистика зафіксувала тільки 34 тис. українців — жителів цього повіту.

Також у 1996 р. відновлено Генеральний вікаріат української греко-католицької церкви з центром у м. Сучава, котрий налічує 6 тис. вірників.

Як офіційна національна меншина, українці мають одне зарезервоване місце в парламенті Румунії. У палаті депутатів (2000–2004) українську громаду представляв голова Союзу українців Румунії Степан Ткачук (1935–2005).

На жаль, у румунських українців нині нема шкіл, де велося б викладання рідною мовою, крім Українського ліцею ім. Т. Шевченка у м. Сігету Мармаціей (повіт Марамуреш), що повторно заснований в 1997–1998 навчальному році. Українська мова викладається в румунських школах лише як окрема факультативна дисципліна в обсязі 3–4 годин на тиждень.

Як не прикро, Україна робила для покращення ситуації мінімальні кроки. Так, у квітні 2003 р. 20 українських освітян із повітів Сучава, Караш-Северін, Ботошань, Сату Маре і Тіміш ознайомилися з роботою шкіл Дніпровського району м. Києва³⁶. У листопаді того ж року педагоги Києва з консультаційно-методичною метою провідали школи повіту Сучава, де викладалася українська мова і література. Вони звернули увагу на відсутність тематичних кабінетів української мови, нагальну

³⁵ www.zakarpatya.net.ua. – 8.08.2007.

³⁶ Співпраця Україна–Румунія: освітні проблеми // Товариство "Україна–Світ". – www.ukrsvit.kiev.ua.

потребу шкільних підручників, мовознавчих таблиць, карт тощо. І взялися прийняти українських школярів з Румунії на новорічні та різдвяні свята в Кисві.

Зі свого боку, Румунія, користуючись різноманітними ресурсами Європейського Союзу (зокрема коштами, здобутими проектами програмою Phare), ініціювали низку транскордонних досліджень, у т.ч. спільної культурної спадщини повіту Сату Маре і Закарпатської області (у межах колишнього австро-угорського комітату Угоча).

Таким же чином 27-29 вересня 2007 р. в Університеті Бабеша-Больої (м. Клуж-Напока) пройшла Друга зустріч румунських та українських істориків "Румунсько-українські відносини: історія та сучасність". На жаль, Ужгородський національний університет, співорганізатор цього наукового форуму, не зміг належно відреагувати на пропонувані форми міжнародної кооперації. А всього за програмою Phare (весь бюджет — 10 млрд. євро) ще до 2003 р. кандидати у члени ЄС отримали відчутну підтримку (в млн. євро): Угорщина — 126, Польща — 458,8, Румунія — 283,1, Словаччина — 94,1.

* * *

Наприкінці ХХ — початку ХХІ ст. західна цивілізація зміцнилася, розпочавши інтеграцію Східної Європи. Україна знову зависла на лінії континентального поділу почасти внаслідок своїх традиційних хитань між однаково близькими їй Заходом і Сходом. Проте вона змушена дати однозначну проєвропейську відповідь на глобалізаційні виклики сучасного світу.

Україна вступила у фазу серйозних технологічних досягнень, змагань за статус ринкової країни і вступ у СОТ, а відтак — за чимскоріше наближення членства в ЄС. Її індустріальний потенціал дає можливості маневрувати на світових ринках, настійливо шукаючи "золотий перетин" з інтересами об'єднаної Європи і Північної Америки. Наразі сучасна Україна не мала альтернативи, іншої цивілізаційно сильнішої спільноти.

Водночас Захід, змінюючи поточний свій східний кордон, що мав значний український відтинок, об'єктивно тиснув на державну владу України з метою комплексного зменшення ваги тіньового сегменту в загальнонаціональному вимірі, в т.ч. у прикордонні.

Ясна річ, поки політична воля сотень державних службовців і посадових осіб із державного сектора сучасної України не конвертується у суспільно значимі вчинки, доти у транскордонному співробітництві буде більше перешкод, ніж справжніх зрушень. Доти в цьому історично об'єктивному процесі домінуватиме громадська ініціатива, спровокована бездіяльністю держави, котра не виконує свої найважливіші функції.

Ukraine and Romania in 1991–2007: diplomatic, trans-border and boundary relations.

Summary

The author draws two principal conclusions. Firstly, Ukraine and Romania develop and deepen the friendly intercourses, which have a certain difficulties, too. For example, ukrainian and romanian diplomats to solve the problem of shelf, what dispose beside of Isle of Zmiyinyy (in romanian — Insula Șerpilor). Secondly, Ukraine force to minimize the shady sector in trans-border and boundary relations behind the pressure of UE's neighbourhood. Moreover, ukrainian-romanian cultural, scientific and educational contacs in frontier area is very diverse and intensive.

Romania și Ucraina relații internaționale și transfrontaliere.

Rezumat

Autorul enunță două concluzii principale. În primul rând, Ucraina și România dezvoltă și aprofundează relațiile de prietenie, care trec printr-o serie de piedici. De exemplu, diplomații ucraineni și români încă și acum discută problema platformei continentale a Insulei Șerpilor.

În al doilea rând, Ucraina este obligată să minimalizeze sectorul subteran al relațiilor internaționale și transfrontaliere sub influența Uniunii Europene. Dar cu toate acestea, legăturile culturale, științifice și educaționale româno-ucrainene sunt foarte variate și intensive.